

NIENAGŁY (65) ai

W pisowni łącznej (63), w rozłącznej (2).

e jasne, a pochylone.

sg f N nienągła (2). ◇ sg n G skostn z nienągła (63).

Sł stp: z nienagła, Cn brak, Linde XVI – XVII w.: z nienagła s.v. nagle.

I. W funkcji podstawowej (2) :

1. O małym stopniu nasilenia, lekki (1) : A przeto wiele ich/ polną Rutę wárząc [...] pili w wieczor y w zárań: álbo miáfto Ruty Szálwią/ kiedy ieft nienagła chorobá *SienLek* 37v.

2. Nieszzybki, niegwałtowny (1) : Iako krok mierny barzo przyftoi mężowi mądreemu, tak też y rzec [!] mądreemu być ważna á nie nagła. *BielŻyw* 145.

II. Wyrażenia przyimkowe w funkcji przysłówka: »z nienagła« (63) :

1. Powoli, stopniowo, niezauważalnie; o działaniach wojennych też: ostrożnie; pozornie; sensim *Mącz*; *pedetentim* *Modrz* (60) : A gdy ią táko námawiał/ Płáčz iey zniénagła vftawał *BierEz* Q4v, E4; *PatKaz* III 104; gdyż íprawa przyrodzenia naprzod zniénagła poczyrna, w poŕzrodku íłna bywa, na oŕtátku opuŕzcza. *GlabGad* K5v, E2v [2 r.], F4v, K4, O4v; Także obraz [!] dziecięci [lodowy] z nienagła tiałá aż w dzien obrzazania Bożego wftytek roftopniał. *MiechGlab* *4v; *5; Ruŕzyli ŕie tedy ále zniénaglá / by ŕie lepiej w ípráwie obáčzyli. *BielKron* 227; Ná tym mieyŕcu był thez niekiedy zamek obronny/ od ktorego z nienaglá zmurowáło ŕie miáfto y wzgorę y ná doł. *BielKron* 282v, 81v, 159, 199, 212v, 229 (15); *KwiatKsiąż* M2v, N3v; *Mącz* 382d; *SienLek* 62, 92v, 141; [niespodziewane rozgniewanie] nierowno gwałtownieyŕze ieft/ niżli tho ktore z nienaglá zápala. *GórnDworz* K4, H5v, Hh8v, li6, L15v; Nieprzyaciél [...] vderzy ná nie/ oni z nienaglá máią vyeżdżác obronná ręká *BielSpr* 27, 27, 40v, 43, 71, 73, 73v; *ModrzBaz* 93v; *KochPhaen* 14; *KochPam* 85; Pochwili wiołna przyydzie/ Ten ŕnieg zniénaglá zéydzie *KochPieŕ* 41, 7, 9; *KoŕlakCath* A3; *JanNKarGórn* H2.

W przeciwstawieniu: »gwałtowny ... z nienagła« (1): nie dobrze ieft gwałtowne picie, ale zniełagła [!] iż tak potroŕze wfiąka w żółádek áże odwilgnie. *GlabGad* E8v.

W charakterystycznych połączeniach: z nienagła ciągnąc [= íŕć], ciec [= płynąc], cofać się [od czego], gubić [= tracić], mienić [co w co], mnożyć się, narastać, niszczyć, obrocić się [w co] (2), osieść, ostydnąć, poczynąć, postępować (4), przyciągnąć [= przybyć], przyŕć (íŕć, odejŕć) (6), ruszyć się, sprawić, stąpać, trapić, ujeżdżać, upadać (2), ustawać, ustępować, wkradać się, wprawić (wprawować) [kogo w co] (3), wycisnąć, zapalać (2), zginąć, ziębnąć; z nienagła poćwiczony.

Przysłowie: bo kto máłych rzeczy nie waży/ zniénaglá vpáda. bo wielkie rzeczy bez máłych ítać nie mogá. *GostGosp* 2.

Szeregi: »z nienagła, cicho« (1): áby ták zákryli ŕobą wftytki vffy zádnie/ iákoby ich nieprzyaciél nie baczył/ á rofkázác im áby z nienaglá cícho vff zá vffem wyiedżdżał ná mieyŕce gorzyŕte *BielSpr* 26v.

»z lekka, z nienagła« (1): Leni fluit agmine Tybris, Snádnie z lekká z nienaglá cieze Tybris. *Mącz* 5d.

»z nienagła a po trosze« (1): Náđ to íeŕcze/ będzie mogł zniénaglá/ á po throŕze wpráwować páná w dobrotliwoŕć *GórnDworz* Ee7.

W przen (2) : Trzebá tedy Chriftułá vkázowác dziećiam/ á znáiomóć Bożą wnie znienagłá cedzić. *ModrzBaz* 11v; A przetoż bráćie do dobrego mienia Z nienagłá ftápay: bo więc bez wátpienia Kto chce być łkorem/ y Borzobohátym/ A ftráci zá tym *KlonFlis* E.

a. Rozważnie, z namysłem, w sposób wyważony (1) : A iż w káźdey R.P. bez wyftępkow być nie może/ ma być karność czyniona z nienagłá/ gdzie ich wiele grzełzy *Phil* R2v.

2. Nagle, niespodziewanie; natychmiast; obiter Mącz (3) : obiter, Znienagłá/ znienacká/ wdochwytki/ przitym. *Mącz* 256c; Naprzod gdy muchę tho ielt párch ná koniu obaczyłz/ thedy ony miełtcá rospalonym żelázem z nienagłá pożyży *SienLek* 181v; *KochPhaen* 3; [á gdy to łpokorą vczynylá znyenagłá sye yęłá lepyey myeć ták iż drvgyego dnyá wftálá zdrowá *JanKoszŻyw* H2].

Synonimy: II.2. nagle, nienadziale, niespodziewanie, z nienacka.

Cf NAGŁY, NIENAGLE

AŻ